

05: Anlægsloft bremser kommunal renovering og nybyggeri

07: Kommuner styrker samarbejde med virksomheder om flygtninge

09: Mange stofmisbrugere med psykiske problemer er ikke i kontakt med psykiatrien

12: Leder: Kommunerne skal sikres gode rammer for at udvikle velfærden

MOMENTUM. 10. ÅRGANG. 9. UDGAVE
KL. 8. MAJ 2018

Befolkningsvækst *presser* kommunernes økonomi

Der bliver flere indbyggere i Danmark, og specielt antallet i de ældste aldersgrupper stiger, hvilket lægger et særligt pres på kommunerne. Hvis ikke regeringen anerkender det i forhandlingerne om kommunernes økonomi, risikerer man, at resultatet bliver dårligere service til borgerne, lyder advarslen fra KL's formand.

Færre besøg fra hjemmehjælpen, flere nullermænd i klasselokalerne og længere mellem pædagogerne i daginstitutionerne. Det kan blive nogle af konsekvenserne, hvis kommunerne skal håndtere en voksende befolkning med de nuværende budgetter.

Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning viser, at den samlede befolkning fra 2018 til 2019 vil vokse med godt 0,5 procent eller cirka 31.000 personer. Størstedelen af væksten sker blandt de +65-årige, da der kommer godt 13.700 flere 65-79-årige og knap 8.300 flere borgere over 80 år.

Selv om tallene kan lyde små på landsplan, så er det en udvikling, man i den grad kan mærke rundt i kommunerne. De skal yde den personlige pleje og praktiske hjælp til dem, der får brug for det, og når der kommer flere ældre, skal der an-

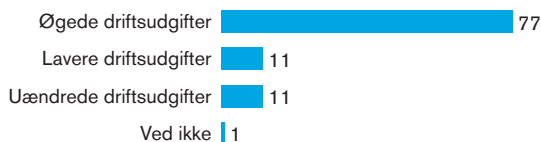
sættes mere plejepersonale og flere sygeplejersker. I kroner og øre viser en simpel beregning, at 0,5 procent flere borgere svarer til, at kommunernes årlige serviceudgifter stiger med 1,3 milliarder kroner, og det er uden, der er taget højde for de interne aldersforskydninger, som vil forøge beløbets størrelse.

Professor på Institut for Statskundskab på Aalborg Universitet Jørgen Goul Andersen peger på, at man med tilbagetrækningsreformer og højere pensionsalder på lang sigt har sikret, at den overordnede offentlige økonomi hænger sammen, selv om der kommer flere ældre. Men kommunerne har behov for større budgetter.

»Der er næppe tvivl om, at det er kommunerne, der sidder med aben. For den offentlige sektor under et hænger det fint sammen på længere sigt, men det gør det ikke for kommunerne. Staten scorer på, at vi får færre år på folkepension, og på, at pensionen modregnes for stadig større arbejdsmarkedspensioner mv., mens den største belastning ligger på kommunerne, fordi de har udgifterne til flere børn og ældre,« siger Jørgen Goul Andersen.

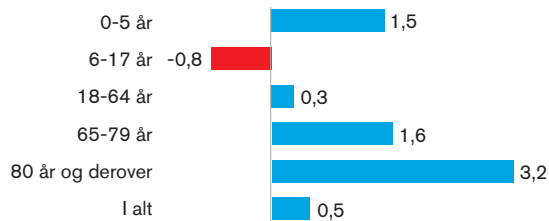
Hvis man ser frem mod 2025, vurderer Danmarks Statistik, at den samlede befolkning vil vokse med 190.600 personer, hvilket svarer til en stigning på 3,3 procent. Heraf vil der komme godt 87.000 flere over 80 år, hvilket svarer til en stigning på 34 procent.

Hvordan forventer I, at den demografiske udvikling i din kommune samlet set vil påvirke driftsudgifterne i din kommune i 2019? (%)

Kilde: Rundspørge til kommunerne.

Forventet udvikling i Danmarks befolkning fra primo 2018 til primo 2019 opdelt på aldersgrupper (%)

Kilde: Statistikbanken, FRDK117, samt egne beregninger.

Af Rasmus Giese Jakobsen, ragj@kl.dk

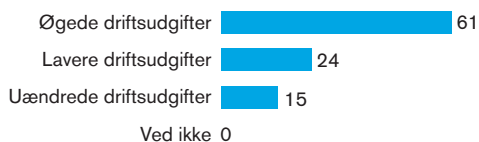
Med så voldsom en udvikling er man også nødt til at se på de økonomiske rammer for kommunerne, mener KL's formand, Jacob Bundsgaard.

»Det er dejligt, at der kommer flere børn, og vi lever længere, men den demografiske udvikling har nogle alvorlige konsekvenser for kommunerne. På bare fem år vil alene antallet af borgere over 80 år stige med, hvad der svarer til en gennemsnitlig kommune, og det er især kommunerne, der bliver presset økonomisk. Derfor må regeringen også bidrage til, at vi kan yde den service, som borgerne med rette kan forvente,« siger Jacob Bundsgaard.

Han vil stille skarpt på de økonomiske konsekvenser af den demografiske udvikling, når han om kort tid for første gang skal stå i spidsen for KL's økonomiforhandlinger med regeringen om kommunernes økonomi i 2019. Han skal dog ikke forvente, at regeringen åbner for statskassen og sender mange milliarder til kommunerne, blot fordi der kommer flere borgere. Det siger Venstres finansordfører, Jacob Jensen.

»Man kan ikke sætte lighedstegn ved, at når befolkningstallet stiger, og der bliver flere ældre, så skal vi krone til krone følge med. Det er klart, at når der kommer flere ældre, så vil der også være flere opgaver. Man skal dog huske, at det er et sundhedstegn, at vi bliver ældre, og den ældre del af befolkningen er ikke nødvendigvis lig med den ældre del af befolkningen, vi havde for 10-20 år siden. I dag er de mere raske og friske, end man så før,« siger Jacob Jensen.

Hvordan forventes den demografiske udvikling at påvirke driftsudgifterne i din kommune på dagpasningsområdet (%)

Kilde: Rundspørge til kommunerne.

En undersøgelse, som Statens Institut for Folkesundhed lavede i 2017, viste dog, at selv om vi lever længere, kan vi ikke regne med, at vi har et godt helbred i de ekstra leveår. Ser man på de 16-årige og måler den tid, som de har tilbage, er der flest år med godt helbred, men sammenlignet med tidligere er der kommet flere år med dårligt helbred.

Mange flere ældre i Solrød og Ishøj

En ny KL-rundspørge blandt kommunerne bekræfter billedet af, at den demografiske udvikling får konsekvenser for kommunekasserne. 77 procent af kommunerne svarer, at de forventer, at den demografiske udvikling overordnet vil give øgede driftsudgifter, og 89 procent mener, at det vil gøre sig gældende på ældreområdet, mens 61 procent regner med stigende udgifter på dagpasningsområdet.

På tværs af kommunerne er der stor forskel på, hvordan befolkningsudviklingen blandt de ældste bliver fra 2018 til 2019. Solrød og Ishøj topper listen, for her vil antallet af +80-årige stige med henholdsvis 11,5 og 11,1 procent mod et landsgennemsnit på 3,2 procent.

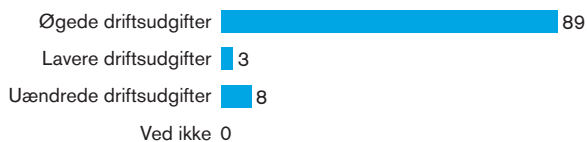
I Solrød Kommune har man i flere år forsøgt at forberede sig på udviklingen ved blandt andet at afsætte demografipuljer og ved at arbejde meget målrettet med forebyggelse og rehabilitering. Men det er ikke nok til at tackle hele udviklingen, siger borgmester Niels Hörup (V).

»Det er det formentlig ikke, og vi afsætter også flere penge nu, samtidig med at vi kan se i vores fremskrivninger, at vi skal afsætte endnu flere penge,« siger Niels Hörup.

Derfor opfordrer han også til, at den demografiske udvikling bliver et centralt tema i de forestående økonomiforhandlinger.

»Det er et af de områder, man skal adressere i forhandlingerne, fordi vi får så mange flere ældre. Indtil for et par år siden har vi kunnet finansiere de stigende ældreudgifter til praktisk bistand, personlig pleje og sundhed ved, at der kom færre børn, og vi derfor kunne spare lidt dér. Men nu får vi også flere børn, og det er dejligt, men det giver også en økonomisk opgave, som vi skal løse for at sikre daginstitutionsplasser og

Hvordan forventes den demografiske udvikling at påvirke driftsudgifterne i din kommune på ældreområdet (ekskl. ældreboliger) (%)

Kilde: Rundspørge til kommunerne.

Udgifter stiger

Det kommunale udgiftsloft udgør 246,1 mia. kr. i 2018, og med en stigning i befolkningstallet fra 2018-2019 på 0,54 procent svarer det til en udgiftsstigning på 1,33 mia. kr. Tallet udtrykker, hvor meget udgifterne i kommunerne skulle øges i en situation med uændrede aldersbetingede enhedsudgifter og en uændret alderssammensætning i befolkningen.

andet. Skruen strammer, når der både skal bruges penge på børn og på de ældre,« siger Niels Hörup.

Tendensen fra Solrød ses også på landsplan, hvor der både sker en stigning i antallet af de ældste og blandt de yngste. Stigningen er størst blandt de +80-årige, men der vil også komme godt 5.000 flere 0-5-årige fra 2018 til 2019. Og hvis man ser frem mod 2025, vil antallet stige med cirka 52.000, hvilket svarer til en stigning på 14 procent.

Venstres finansordfører, Jacob Jensen, holder dog fast i, at man skal huske på nuancerne, før man lander på et beløb for kommunernes økonomi:

»Flere børn kræver flere pædagoger og skolelærere, og flere ældre betyder mere plejepersonale. Hvis man ser isoleret på de to ting, så giver det sig selv, at der er et udgiftstryk. Men når der kommer flere børn til nogle kommuner, så får de også flere voksne i den erhvervsaktive alder, og beskæftigelsesfrekvensen rykker kommunens økonomi i en positiv retning. Der er en masse elementer, der skal tages højde for, før man kan sige, at økonomirammen for kommunerne skal stige.«

Flere penge for at bevare status quo

Professor på Aarhus Universitet Jørgen Goul Andersen har ikke regnet detaljeret på, hvad den demografiske udvikling

koster kommunerne, når man tager højde for interne befolkningsforskydninger, sundere ældre og andre ting. Men for det offentlige under ét slår han fast, at der som minimum er brug for en vækst i den offentlige økonomi på 1,1 procent blot for at følge med det nuværende serviceniveau.

»Om 7-8 år er vi seks millioner danskere. Det er i runde tal en kvart million mere end i dag, og de 200.000 af tilvæksten er folk over 75 år, og halvdelen af resten er børn. Derfor regner man normalt med, at det kræver en årlig stigning på 1,1 procent at fastholde uændret service. Ellers kræver det reelle nedskæringer eller effektiviseringsforbedringer, men der er grænser for, hvor meget man yderligere kan forbedre effektiviteten på de her områder. Samtidig er der forlods reserveret en del penge til sundhedsvæsenet og forsvaret, og det betyder igen, at kommunerne bliver trængt,« siger Jørgen Goul Andersen.

KL-formand Jacob Bundsgaard er enig i, at det kræver en vækst i kommunernes økonomi, hvis man skal undgå, at serviceforringelser bliver svaret på det stigende befolkningstal.

»Kommunerne har effektiviseret rigtig meget de senere år, og det vil vi fortsat have fokus på, fordi det er vigtigt, at vi får så meget ud af skattekroneerne som muligt. Men der er også grænser for, hvor meget man kan spare på eksempelvis børne- og ældreområdet, uden at det går ud over serviceniveauet. Fedtet er skåret fra, og vi er der, hvor det gør ondt nu, hvis ikke pengene følger med befolkningsudviklingen,« siger Jacob Bundsgaard.

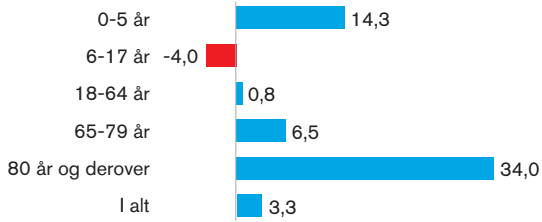
Venstres finansordfører, Jacob Jensen, anerkender, at der skal bruges flere penge – også i kommunerne – men han synes ikke, at procentsatsen i sig selv er vigtig.

»Der skal være plads til en moderat vækst i den offentlige sektor, men det er ikke væksten i økonomirammen i sig selv, der er interessant. Der er nogle gange lidt for stort fokus på, om det hedder 0,4 eller 0,8 procent. Det interessante er den kvalitet, der kommer ud i den anden ende hos borgerne, og hvad der kan leveres for de penge,« siger Jacob Jensen.

: Fedtet er skåret fra, og vi er der, hvor det gør ondt nu, hvis ikke pengene følger med befolkningsudviklingen

Jacob Bundsgaard,
formand for KL

Forventet udvikling i Danmarks befolkning fra primo 2018 til primo 2025 opdelt på aldersgrupper (%)

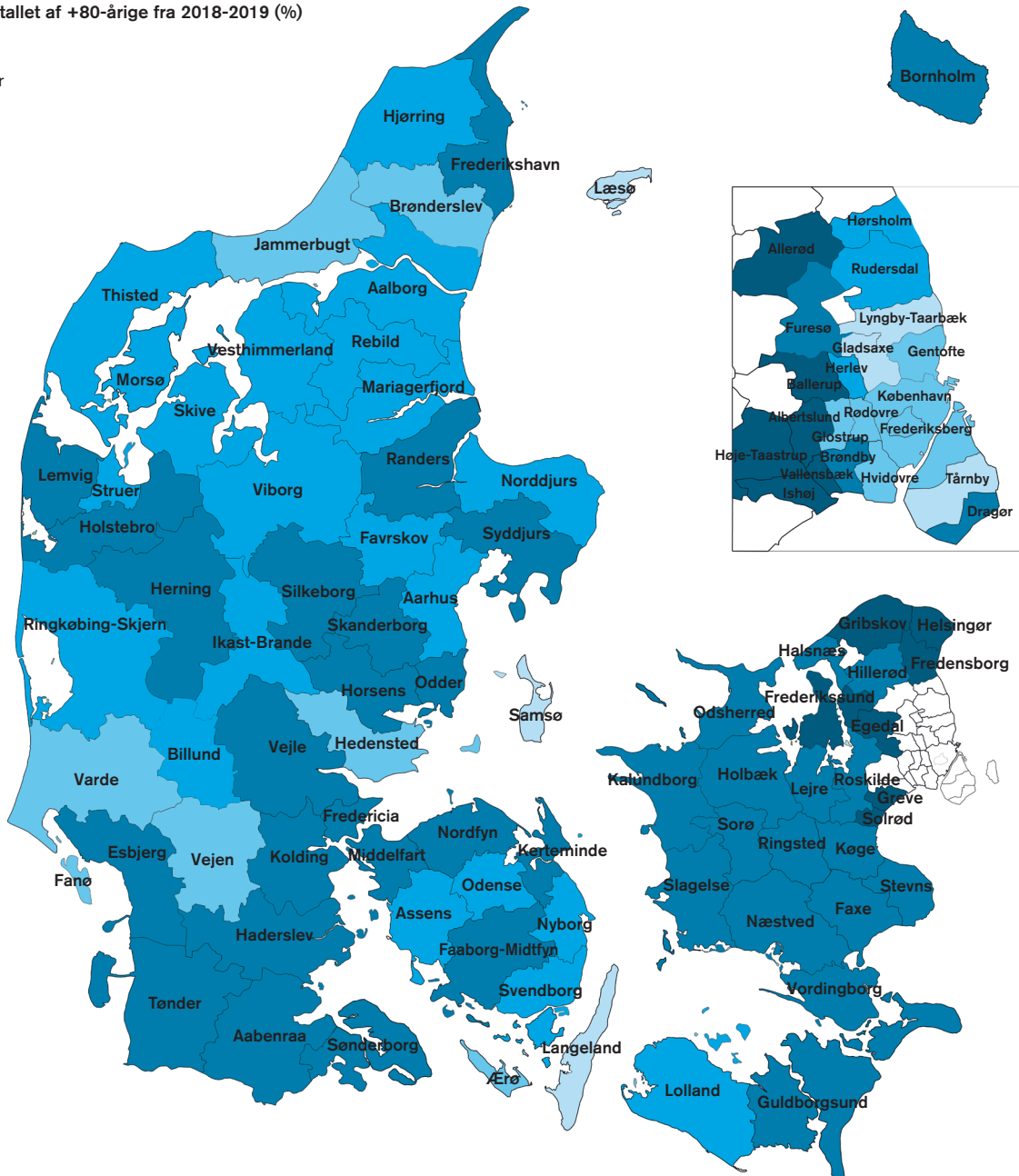
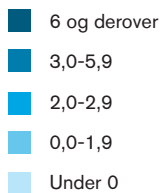

Kilde: Statistikbanken samt egne beregninger.

Om undersøgelsen

Rundspørgen er sendt til samtlige 98 kommuner i januar og februar 2018. 76 kommuner har svaret på undersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på 78.

Udviklingen i antallet af +80-årige fra 2018-2019 (%)

Kilde: Statistikbanken samt egne beregninger.

Anlægsloft bremser kommunal renovering og nybyggeri

Af Jens Baes-Jørgensen, jjr@kl.dk

Kommunernes anlægsbehov i 2019 overstiger sidste års budget med fire milliarder, men finansministeren vil ikke øge budgettet, og det vil betyde, at renovering og nybyggeri må udskydes til gene for borgerne. KL opfordrer derfor til at forhøje anlægsrammen og tage jordkøb ud af rammen.

Utidssvarende eller skimmelsvampsramte skoler, hullede veje og cykelstier, renoveringsmodne daginstitutioner, flere vuggestuer til det stigende antal børn og investeringer i led-lys i lamperne og isolering af gamle bygninger, så man kan spare penge på lang sigt. Der er nok af opgaver for kommunerne at kaste sig over. Derfor ønsker kommunerne at bygge eller renovere for 21 milliarder kroner i 2019. Det viser en ny rundspørge blandt de kommunale økonomichefer. Det er dog fire milliarder kroner mere end anlægsbudgettet for 2018, så det er langt fra sikkert, kommunerne får lov til at renovere eller bygge alle de nye veje, skoler og andet, der er behov for.

Men hvis ikke anlægsrammen forhøjes i årets økonomiforhandling mellem regeringen og KL, vil det ifølge KL-formand Jacob Bundsgaard gå ud over borgerne. Det skyldes, at kommunerne har et efterslæb, som man ikke bare kan blive ved med at skubbe foran sig.

»Vi skal kunne sikre, at børnene ikke får hovedpine, astma eller allergi på grund af skimmelsvamp i daginstitutionen eller på skolen, ligesom vi skal kunne give vores mest udsatte borgere et ordentligt tag over hovedet og udbedre det kæmpe efterslæb, der eksempelvis er på vedligeholdelse af de kommunale veje,« siger Jacob Bundsgaard.

Han pointerer, at kommunerne herudover også har brug for et større anlægsbudget, så man kan tilpasse sig de demografiske ændringer og realisere effektiviseringer på driftsbudgettet. Momentums undersøgelse viser, at det især er veje og skoler, kommunerne har behov for at bruge penge på. Og en af kommunerne, der i disse år mærker konsekvenserne af anlægsloftet, er Ikast-Brande Kommune, hvor man ønsker at bygge en ny skole, da en af skolerne i kommunen er angrebet af skimmelsvamp.

»Vi er nødt til at bygge en ny skole, da det er for dyrt og bøvlet at renovere. Men en nybygning er dyr, så hvis ikke vi får forhøjet vores ramme, vil det låse alle andre tiltag i kommunen, som derfor vil ende med at blive udskudt, og det, mener jeg, ikke er helt rimeligt,« siger Ikast-Brandes borgmester, Ib Lauritsen (V).

Finansminister Kristian Jensen (V) er dog langt fra interesseret i at efterkomme kommunernes ønske om at forhøje anlægsrammen.

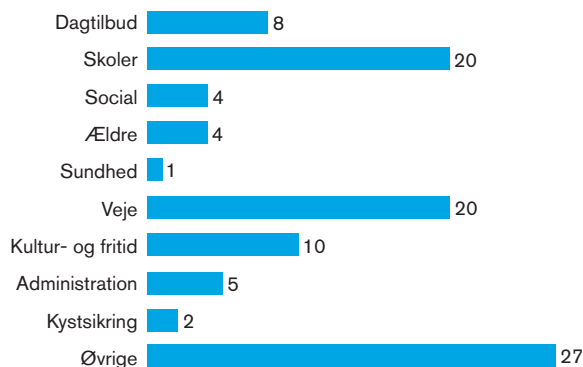
»Vi bør overordnet holde igen med de offentlige anlægsinvesteringer, da hele bygge- og anlægsområdet er præget af høj aktivitet i forvejen. Og inden kommunerne begynder at tale om at tilpasse rammerne for kommunernes investeringer, bør de vise, de vil overholde vores aftaler. Vi må samtidig holde fast i en økonomisk politik, som ikke skubber på kapacitetspresset og skaber flaskehalsproblemer,« siger Kristian Jensen i et skriftligt svar til Momentum.

Samfundsbevidste kommuner

Ifølge Kurt Houlberg, professor i kommunaløkonomi ved VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, handler økonomiforhandlingerne da også om at finde balancen mellem, hvad man lokalt vurderer, der er behov for, og regeringens hensyn til den samlede offentlige sektors finanser og konjunkturerne i byggebranchen.

»Rundspørgen bekræfter de seneste års billede af, at mange kommuner vurderer, at der er et efterslæb på vejene, som trænger til at blive opgraderet. Men lokalt kan man blive

Kommunernes anlægsbehov i 2019 fordelt på områder (%)

Kilde: Momentum. Rundspørge blandt kommunale økonomichefer i perioden 5.-26. april. 93 procent har svaret.

Kommunernes anlægsbehov i 2019 versus anlægsrammen i økonomiaftalen for 2018 (milliarder kroner)

Note: Svarene er forholdsmæssigt opregnet efter kommunernes størrelse, så det giver et samlet billede for hele landet.

Kilde: Momentum. Rundspørge blandt kommunale økonomichefer i perioden 5.-26. april. 93 procent har svaret.

nødt til spørge sig selv, om det absolut skal gøres i år, eller om det af hensyn til den samlede anlægsramme for kommunerne kan udskydes til næste år,« siger Kurt Houlberg.

Investeringer er nødvendige

Regnskabstallene for 2017 viser, at selv om kommunerne landede på det laveste anlægsniveau i flere år, så var det stadig 1,6 milliarder kroner over det budgetterede niveau. Det er for KL-formand Jacob Bundsgaard med til at understrege, at kommunernes behov for at renovere og bygge ikke bare er taget ud af den blå luft.

»Anlægsniveauet er trods overskridelsen det laveste anlægsniveau i en årrække, så kommunerne udviser i den grad ansvarlighed på trods af stigende behov. Men vi kan ikke skubbe investeringerne i al evighed. Det er jo en forudsætning for, at vi kan effektivisere vores drift, levere ordentlig service til borgerne, udnytte de nye teknologiske muligheder og undgå nedslidning af bygninger og veje,« siger Jacob Bundsgaard. Ifølge Kurt Houlberg kan det, fordi anlægsudgifterne oftest er store enkeltudgifter, også være svært at koordinere det så tæt, at kommunerne samlet kommer helt tæt på målskiven.

»Det spiller formodentlig også en rolle i finansministeriets vurdering, hvorfor rammen ikke er blevet overholdt. For eksempel om det er nybyggeri af skoler, hvor det både lokaløkonomisk og i den bredere samfundsøkonomiske vurdering kan give mere mening at bruge pengene på at bygge en ny skole frem for at renovere og vedligeholde noget, som vil være en mere kortvarig løsning,« siger Kurt Houlberg.

Netop store nybyggerier som den nye skole, man skal bygge i Ikast-Brande, gør et så stort indhug i kommunernes anlægsloft, at det ifølge Ikast-Brandes borgmester, Ib Lauritsen, bør være muligt at få forhøjet rammen.

»Man kan blive presset ud i at skulle gøre noget, fordi der er ting, som man ikke bare kan lade stå til. Vi har eksempelvis i øjeblikket stillet pavilloner op, som børnene bliver undervist i, så vi er nødt til at bygge den nye skole, selv om udgifterne beløber sig til 2,5 gange vores årlige anlægsbudget. I så-

danne tilfælde kunne man måske give mulighed for en forhøjet ramme, når nogle er nødt til at gennemføre store projekter,« siger Ib Lauritsen.

Finansminister Kristian Jensen slår dog fast, at kommunerne må klare investeringerne inden for den overordnede anlægsramme.

»I de årlige økonomiaftaler aftaler vi en samlet ramme for anlægsinvesteringer for kommunerne under ét. Kommunerne fordeler efterfølgende den ramme imellem sig, og de enkelte kommuner har selv ansvaret for at prioritere deres anlægsinvesteringer. Det betyder, at man kan prioritere ud fra lokale behov og ønsker. Det synes jeg, er en god model, som jeg ikke vil ændre på, og det tvivler jeg også på, kommunerne er interesserede i,« siger Kristian Jensen i en skriftlig kommentar til Momentum.

Byggegrunde overopheder ikke byggebranchen

Ud over at være utilfredse med loftet for, hvor meget kommunerne må bygge og renovere for, så er KL stærkt kritiske over for, at køb af jord og ejendomme indgår i anlægsrammen.

»Det giver i min verden ingen mening, for et indkøb af en byggegrund udløser jo i sig selv ikke nye ordrer i håndværkerens ordrebøger. Vi skal selvfølgelig medvirke til at undgå flaskehalse i byggebranchen, men det skal ikke ske ved, at udgifter, der ikke berører byggebranchen, ender med at gøre det sværere at finde penge til at bygge og renovere de ting, der er nødvendigt,« siger Jacob Bundsgaard.

I Ikast-Brande Kommune kan borgmester Ib Lauritsen heller ikke forstå, hvorfor køb af byggegrunde bliver regnet som anlægsudgifter.

»Man burde holde selve jordkøbene ude, for det sætter jo ikke gang i byggebranchen. Og hvis det endelig skulle tælle med, så giver det ikke mening, at man ikke bliver godskrevet for det, man sælger. Jeg har derfor en klar forhåbning om, at det bliver taget ud af en ny aftale,« siger Ib Lauritsen.

Kommuner styrker samarbejde med virksomheder om flygtninge

Af Rasmus Giese Jakobsen, ragj@kl.dk

Kommunerne oplever, at de fleste virksomheder er blevet mere åbne om virksomhedsrettede tilbud og jobåbninger for flygtninge end for et år siden, og blandt virksomhederne genkender man, at samarbejdet er blevet bedre.

De danske kommuner og virksomheder har fundet hinanden i arbejdet med at sikre, at flygtninge kan få foden indenfor på arbejdsmarkedet. Det viser en ny Momentum-undersøgelse, hvor knap 6 ud af 10 kommuner svarer, at virksomhederne er blevet mere eller langt mere åbne for at samarbejde om virksomhedsrettede tilbud og jobåbninger til flygtninge end for et år siden. 32 procent mener, at niveauet er det samme, mens kun seks procent svarer, at virksomhederne er blevet mindre åbne.

At kommuner og virksomheder har forbedret deres samarbejde om flygtninge bekræftes af underdirektør i Dansk Industri (DI) Steen Nielsen.

»Der er rigtig mange steder et godt samarbejde mellem kommuner og virksomheder om at få flygtninge og andre svage grupper i job. Og det er naturligt, at kommunerne har en oplevelse af, at de godt kan komme igennem med at få flygtninge helt ud på virksomhederne,« siger Steen Nielsen.

Lars Larsen, partner i LG Insight, et analyse- og rådgivningsfirma, som blandt andet arbejder med integration, er glad for, at kommunerne oplever åbne døre i virksomhederne, når de tilbyder flygtnings arbejdskraft. Men de skal også sørge for at udnytte mulighederne, påpeger han.

»Det er meget positivt, at der som sådan ikke er nogen holdningsbarrierer for integration på arbejdsmarkedet, og så er de her tal et udtryk for, at vi har et meget aktivt arbejdsmarked. Det er vigtigt for kommunerne at udnytte det og meget målrettet søge de åbninger og delbrancher, hvor man kan se, der er muligheder,« siger Lars Larsen.

Underdirektør i DI Steen Nielsen mener, at det store fokus på flygtninge, der kom i kølvandet på det stigende antal, der kom til landet for et par år siden, nu bærer frugt. Og det er blandt andet det, Momentums undersøgelse afspejler. Han henviser til, at der kom en trepartsaftale, der skulle løfte området, og peger på integrationsgrunduddannelsen (IGU) som et godt redskab, men mener også, at kommunernes egen ændrede tilgang har haft betydning for, at de oplever virksomhederne som mere åbne.

»Man kan tydeligt se, at kommunerne efter trepartsaftalen vurderer rigtig mange flygtninge til at være jobparate og derfor også sætter en virksomhedsrettet indsats i gang. Det sker langt hurtigere i dag, og det betyder, at flere flygtninge kommer ud på virksomhederne og derfor også ender med at komme i arbejde,« siger Steen Nielsen.

Han peger også på, at tidens højkonjunktur spiller positivt ind, fordi lysten til at åbne for virksomhedspraktik, løntilskud og ordinære stillinger er større nu, end hvis det havde været dårlige tider.

Samme analyse har Lars Larsen, partner i LG Insight.

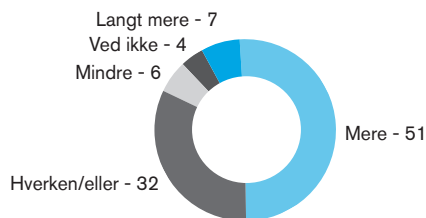
»Kommunerne oplever generelt en ret stor åbning for integration på arbejdsmarkedet i øjeblikket. Det er et udtryk for, at landet står i en tid med meget lave ledighedsprocenter,« siger Lars Larsen.

Middelfart Kommune har haft rigtig stor succes med at matche flygtninge med lokale virksomheder, og her har jobcenterchef Per Rasmussen også mærket de positive konsekvenser af, at virksomhederne oplever opgangstider.

»Det er fuldstændig afgørende, for vi har ikke en chance, hvis ikke virksomhederne er åbne. Hvis det havde været nedgangstider, så havde vi stået med en stor udfordring. Vi kan da godt gå og klappe os selv på skulderen og sige, at vi er blevet dygtigere, men det handler også om, at mange virksomheder efterspørger arbejdskraft,« siger Per Rasmussen.

Man er dog blevet dygtigere i Middelfart, der flere gange er blevet fremhævet som en kommune, hvor man har løst udfordringen godt. For halvandet år siden inviterede borg-

Er virksomhederne mere eller mindre åbne for at samarbejde om virksomhedsrettede tilbud og jobåbninger til flygtninge end for et år siden?

Kilde: Rundspørge til kommunerne.

Andel der har svaret helt enig eller enig i, at virksomhederne som kommunen har haft kontakt med er villige til at indgå aftaler med kommunen om at:

Kilde: Rundspørge til kommunerne.

mesteren de lokale virksomheder til at indgå i et partnerskab med kommunen, som skulle sikre flere flygtninge i beskæftigelse, og over 100 virksomheder ville være med. Kommunens jobkonsulenter lavede aftaler, hvor man fik tilsagn om, at hvis en virksomhedspraktik forløb godt trods faglige og sproglige udfordringer, så ville de også tage dem i løntilskud og til slut ansætte i en ordinær stilling.

»Det sagde de ja til mange steder, og selv om de ikke er juridisk forpligtet til noget, så oplever vi, at den mundtlige kontrakt er guld værd, fordi man har forventningsafstemt, hvad der skal komme ud af det,« siger Per Rasmussen.

Indtil nu er 157 flygtninge kommet i job i Middelfart, og selv om virksomhederne har været åbne, og økonomien er god, så kræver det stadig hårdt arbejde at nå dertil.

»Det er ikke nogen dans på roser, for det kræver et kæmpe benarbejde at opnå resultater, og nogle flygtninge har også udfordringer, som betyder, at de ikke er topmotiverede for at få et job,« siger Per Rasmussen.

I Momentums undersøgelse svarer 85 procent af kommunerne, at de er enige eller helt enige i, at virksomhederne er villige til at indgå aftaler med kommunen om at tage flygtninge i virksomhedspraktik, 71 procent, at de er villige til at ansætte i løntilskud, og 54 procent, at de er villige til at ansætte i ordinære stillinger. Hvis man ser på de flygtninge, der kom til

: De tal er lidt skuffende, for det er et udtryk for, at virksomhederne tænker i tilskud, når man taler om integration

Lars Larsen,
partner i LG Insight

landet i 2015, så bekræftes kommunernes oplevelse ved, at kun fem procent var i job efter et år, mens 21 procent var i praktik i en privat virksomhed.

Formand for Arbejdsmarkeds- og Borgerserviceudvalget i KL Thomas Kastrup-Larsen opfordrer virksomhederne til, at de ikke tænker enten i støttet beskæftigelse eller en fuld ordinær stilling, men i stedet giver rigtig løn, når en flygtning begynder at levere reel arbejdskraft i en praktikstilling. Det kan være i form af hybridpraktikker, som kombinerer virksomhedspraktik og ordinære løntimer.

»Vi er selvfølgelig meget glade for, at virksomhederne tager flygtninge og indvandrere i virksomhedspraktik og løntilskud. Der er dog også brug for at se på, hvordan det i højere grad kan føre til ordinære løntimer. Selv om det kun er meget få timer til at starte med, kan det give god mening, fordi det styrker motivationen og arbejdsindsatsen – til gavn for både den enkelte og virksomheden,« siger Thomas Kastrup-Larsen.

Lars Larsen, partner i LG Insight, er enig i, at det er ærgerligt, at kommunerne ikke oplever større åbenhed for ordinære ansættelser af flygtninge.

»De tal er lidt skuffende, for det er et udtryk for, at virksomhederne tænker i tilskud, når man taler om integration. Der er nogle brancher, hvor flygtningene relativt hurtigt kan gå ind og passe et arbejde på ordinære vilkår, uagtet at de ikke kan særlig meget dansk, og så skal man ikke have tilskud med,« siger Lars Larsen.

Da flygtningene, der ankom i 2015, havde været i landet i to år, steg andelen i job til 22 procent, mens andelen i virksomhedspraktik var faldet til 12 procent. Steen Nielsen, underdirektør i DI, synes ikke, det er mærkeligt, at virksomhederne er mere åbne for virksomhedspraktik og løntilskud end ordinære stillinger – i hvert fald i første omgang.

»Det dækker over, at mange flygtninge har nogle svage kompetencer. Mange er ret unge og har dermed ikke meget skolegang med sig. Derfor har mange brug for at starte med en virksomhedspraktik eller IGU og så bygge videre ovenpå,« siger Steen Nielsen.

Mange stofmisbrugere med psykiske problemer er ikke i kontakt med psykiatrien

Af Jens Baes-Jørgensen, jjr@kl.dk

56 procent af stofmisbrugerne med en psykisk diagnose var ikke i kontakt med psykiatrien det år, de blev indskrevet til stofmisbrugsbehandling, viser ny Momentum-opgørelse. Når misbrugerne samtidig har brug for en bred vifte af sociale indsatser, undrer det KL-udvalgsformand, at sundhedsministeren vil flytte alle dobbeltdiagnosepatienterne til regionerne. Også rusmiddelforsker er bekymret.

Det kan i sig selv være svært nok at komme ud af et stofmisbrug, men mange stofmisbrugere slås også med psykiske problemer. Ud af de 5.993 personer, der blev indskrevet i stofmisbrugsbehandlingen i 2014, havde 2.830 en psykisk diagnose, men det var kun 44 procent af dem, der var i kontakt med det psykiatriske system i form af enten en indlæggelse eller ambulans psykiatrisk behandling. Det viser en ny Momentum-opgørelse foretaget på baggrund af en samkøring af registeret for stofmisbrugere i behandling og det centrale psykiatregister.

Det er især i grupperne af misbrugere med ADHD og depression, at mange ikke er i kontakt med psykiatrien, men også blandt en gruppe med svære problematikker som mennesker med skizofreni er hele 37 procent ikke i kontakt med psykiatrien.

At så stor en andel af de mennesker, der har en svær dobbeltdiagnose, ikke er i kontakt med det psykiatriske system,

undrer Mads Uffe Pedersen, professor på Center for Rusmiddelforskning ved Aarhus Universitet.

»En person med skizofreni, der samtidig har et misbrug, burde på en eller anden måde have kontakt til psykiatrien, fordi det er en af de sværeste sindslidelser overhovedet. Man kan argumentere for, at det skyldes, de er velbehandlede og får den medicin, de skal have, men når skizofrene har et misbrug, får de meget ofte også et psykosetilbagefald. Derfor er det er meget væsentligt at gøre noget ved deres misbrug, hvis de ikke skal falde tilbage i psykoseren,« siger Mads Uffe Pedersen.

Opgørelsen viser desuden, at det ikke er et nyt fænomen. I 2006 var også kun 44 procent af dem, der blev indskrevet i stofmisbrugsbehandlingen med en psykisk diagnose i kontakt med det psykiatriske system det samme år som de var i misbrugsbehandling, og med en stigning i antallet af personer med samtidig psykisk diagnose lidelse og stofmisbrug betyder det, at der også er blevet flere, der ikke er i kontakt med psykiatrien.

Dobbeltdiagnosticerede bør behandles i kommunerne

Sundhedsminister Ellen Trane-Nørby har lagt op til, at netop ansvaret for borgere, med psykiske problemer og misbrug, flyttes til regionerne, hvilket KL's socialudvalgsformand, Joy Mogensen, har svært ved at se det fornuftige i.

"For en lille afgrænset gruppe med svære psykiske lidelser og et massivt misbrug kan det give god mening at flytte ansvaret. Men for den bredere gruppe som kæmper med misbrug og en psykisk lidelse giver det ikke mening. Det skal hænge sammen med den øvrige indsats, siger Joy Mogensen."

Hun opfordrer i stedet regionerne til et bedre samarbejde om, hvordan man bedst muligt sikrer denne gruppe af borgere den bedst mulige social- og sundhedsfaglig behandling. Det gør man blandt andet i Skanderborg Kommunes Rusmiddelcenter, hvor afdelingsleder Charlotte Nielsen, forklarer, at borgerne med en dobbeltdiagnose, kræver en ekstra stor indsats og koordination mellem kommune og region. Derfor har man ansat en psykiatribrobygger, der agerer bindeled. ▶

Andel af de indskrevne i stofmisbrugsbehandlingen med en psykisk diagnose i henholdsvis 2006 og 2014, der ikke har været indlagt eller i ambulant behandling i det pågældende år (%)

Kilde: Samkøring af register for Stofmisbrugere I Behandling (SIB) og Det Centrale Psykiatregister

»Vi skal ikke behandle den psykiske lidelse, men vi skal tilrettelægge vores behandling, så vi kan udføre den, samtidig med, at der er en psykisk lidelse, som vi skal samarbejde med psykiatrien om at hjælpe borgeren med,« siger Charlotte Nielsen.

Hos Danske Regioner hilser man dog sundhedsministerens planer velkommen, da man ifølge Sophie Hæstorp-Andersen, formand for Danske Regioners Psykiatri- og Socialudvalg, ikke mener, at kommunerne formår at tage sig af stofafvænningen for de psykisk syge.

»Meget ofte hænger de to ting sammen. Dem, der bliver svært afhængige, bruger det ofte også som en form for selvmedicinering eller for at glemme nogle overgreb eller andet. Derfor må man sige, at hvis man skal have fat i dem, som døjer med begge ting, så skal vi også have et klart ansvar for, hvordan vi tager os af det, fordi der i dag er alt for mange, der falder mellem to stole.« siger Sophie Hæstorp-Andersen.

: Tallene bekræfter billedet af, at mange af de mennesker, der både kæmper med stofmisbrug og en psykisk lidelse, ikke får den nødvendige psykiatriske behandling i regionen

Joy Mogensen,
formand for KL's Socialudvalg

Motivationsfaktoren er vigtig

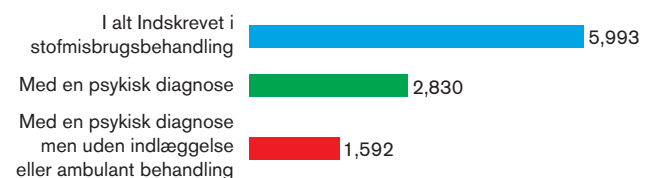
For Mads Uffe Pedersen, professor på Center for Rusmiddelforskning ved Aarhus Universitet, er der ingen tvivl om, at behandlingen af både misbrug og psykiske problemer skal ske på samme tid, men at man skal passe på med at gøre det besværligt, for så falder personen nemt fra.

»Misbrugsbehandlingen kunne foregå i kommunalt regi, mens regionerne fik ressourcer til medarbejdere, der arbejdede en eller to dage om ugen i det kommunale misbrugscen-ter. Så ville det blive integreret i den samme organisation. Jeg er lidt bange for konsekvenserne, hvis de skal til at køre langt, og det bliver endnu et sted de skal hen. Det er en rigtig svær gruppe at fastholde,« siger han.

Netop motivationen og det opsøgende arbejde har Skanderborg Kommune og mange andre kommuner med succes fokuseret på de seneste år.

»En del af vores socialfaglige opgave handler om at motivere og støtte borgeren i at få taget kontakt til egen læge eller blive i stand til at kunne møde op i psykiatrien. Samtidig har vi fremskudte indsats på vores jobcenter og produktionsskoler, og vi samarbejder med ungdomsuddannelserne i bestræbelserne på skabe incitament for borgerne til at komme i behand-

Personer indskrevet i stofmisbrugsbehandlingen i 2014, fordelt på antal med en psykisk diagnose og hvor mange der var i kontakt med psykiatrien

Kilde: Samkøring af register for Stofmisbrugere I Behandling (SIB) og Det Centrale Psykiatregister.

ling,« siger Charlotte Nielsen, afdelingsleder på Skanderborg Rusmiddelcenter, og understreger.

»Det kræver en stor indsats, fordi der er kæmpe stor ambivalens for at gå i rusmiddelbehandling. Hvis det hele ryger over i regionerne, hvem skal så gøre det forudgående arbejde, så de kommer i behandling?«

Undersøgelser viser da også, at kommunerne siden overtagelsen af misbrugsområdet i forbindelse med kommunalreformen har formået at få fordoble antallet i alkoholbehandling til omkring 14.000 personer og øget antallet i stofmisbrugsbehandling med 27 procent, så der 2014 var 16.500 i behandling.

Helhedsorienteret indsats

Når Danske Regioner mener, at regionerne bør overtage rusmiddelbehandlingen af stofmisbrugerne med en psykisk sygdom, handler det også om, at man ikke mener, kommunerne har stort nok fokus på den sundhedsfaglige indsats.

»Det er i regionerne, at de sundhedsfaglige kompetencer er størst, og i dag har vi 98 kommuner, hvor der er en del kommuner som har for lidt fokus og faglighed i opgaven med

de dobbeltdiagnosticerede, fordi de er for små eller opgaven ikke er stor nok til at have en god faglig understøttelse,« siger formand for Danske Regioners Psykiatri- og Socialudvalg, Sophie Hæstorp-Andersen.

I KL, er formand for socialudvalget Joy Mogensen helt med på at kigge på, hvordan man kan sikre en endnu bedre koordinering af rusmiddelbehandlingen og det psykiatriske system. »Denne gruppe slås oftest med mange forskellige problematikker i deres liv, og de har derfor brug for hjælp til at få livet til at fungere. Det kan hjælpe dem til at komme ud af deres misbrugsproblemer, og det er nødvendigt for at kunne indgå i et psykiatrisk forløb. En adskillelse af misbrugsbehandlingen fra de sociale indsatser risikerer at forværre situationen,« siger Joy Mogensen.

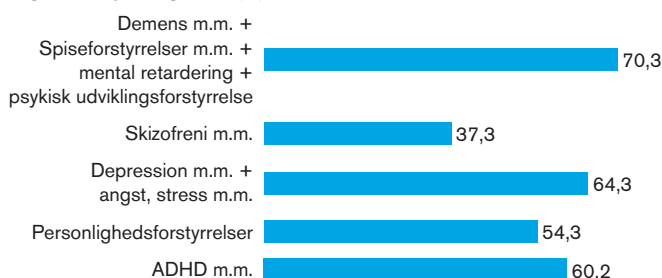
Hun er samtidig bekymret for, at man får opbygget to misbrugsbehandlingssystemer – et for dem med en psykisk diagnose og et for dem uden.

Også i Skanderborg Kommune vækker forslaget undren, da anbefalingerne om nationale retningslinjer og alt andet på området peger på en helhedsorienteret indsats, som netop kommunerne har bedst mulighed for at levere.

»Vi starter med en bred screening på syv parametre, hvor vi udover de psykiske problemer ofte ser, at rigtig mange er ramt i forhold til forsørgelse, beskæftigelse, familie og andre ting, der trækker tråde ud til andre dele af kommunen, fordi det påvirker hele deres liv, når de bliver ramt af et misbrug,« siger afdelingsleder ved Skanderborgs Rusmiddelcenter, Charlotte Nielsen, og giver et eksempel.

»Det kan være en ung, der har mistet kontakten til arbejdsmarkedet og sit forsørgelsesgrundlag, og vi derfor må starte med at få styr på forsørgelsesgrundlaget og hvor vedkommende skal bo. For når man ikke ved, hvor man skal sove i nat, eller hvordan man skaffer penge til mad, så er det rigtig svært, at fokusere på, hvordan man skal komme ud af sit misbrug. Og er der en psykisk lidelse oveni, så kræver det en opsøgende og vedholdende indsats, at få vedkommende afsted til behandling.«

Personer indskrevet i stofmisbrugsbehandlingen i 2014 med en psykisk diagnose, der ikke har været indlagt eller i ambulant psykiatrisk behandling, fordelt på diagnoser (%)

Kilde: Samkøring af register for Stofmisbrugere I Behandling (SIB) og Det Centrale Psykiatregister

Kommunerne skal sikres gode rammer for at udvikle *velfærden*

I disse dage forhandles de sidste overenskomster mellem KL og de faglige organisationer på plads. Det er helt afgørende for servicen til borgerne, at vi dermed – hvis lønmodtagerne stemmer ja til resultaterne – ikke blot undgår en lammende konflikt, men har en fornuftig ramme for løsnin-gen af de kommunale opgaver de kommende tre år.

Men allerede i dag starter en anden vigtig forhandling for udviklingen af kernevelfærden. Her mødes KL og rege-ringen nemlig til det første forhandlingsmøde om rammerne for kommunernes økonomi i 2019. Det bærer dagens Mo-mentum også præg af, og vi sætter fokus på den demogra-fiske udvikling i kommunerne og behovet for at investere i nybyggeri og renovering af eksisterende skoler, dagtilbud, veje og så videre.

Tallene viser sort på hvidt, at den samlede befolkning bare fra 2018 til 2019 forventes at stige med cirka 31.000 borgere. En simpel beregning viser, at det alene vil øge kommunernes serviceudgifter med 1,3 milliarder kroner. Og her er der vel at mærke ikke taget højde for, at en stor del af væksten sker blandt de ældste borgere, som kommu-nerne har flere udgifter – og færre indtægter – ved.

I 2019 vil der være cirka 13.700 flere 65-79 årige og næsten 8.300 flere borgere over 80 år. Og inden for de næste fem år vil antallet af borgere over 80 år stige med, hvad der svarer til en gennemsnitlig kommune. Det betyder, at kommunerne skal have midlerne til at yde den personlige pleje og praktiske hjælp til dem, der får brug for det. Og

det vil kræve ansættelse af mere plejepersonale og flere sygeplejersker.

Samtidig er kommunerne presset på det specialiserede socialområde, hvor der for eksempel på bare syv år er sket en fordobling i andelen af børn og unge, der har fået en psykiatrisk diagnose på hospitalet. Og endelig overtager kommunerne stadig flere opgaver fra sygehusene på grund af kortere liggetider og stigende specialisering.

Derfor går KL i år til forhandlingerne med et klart krav om, at servicerammen skal løftes. Det er nødvendigt, at kommunerne får flere penge til at løfte den kernevelfærd til borgerne, som er kommunernes og velfærdssamfundets allerfornemste opgave.

Der er også brug for, at kommunerne får lov at investere mere i bygninger og veje. I 2017 lykkedes det for første gang siden 2010 ikke kommunerne samlet set at holde budgettet, og det var, fordi behovet for anlægsinvesteringer simpelthen er for stort. Kommunerne skal kunne investere i eksempelvis de skoler og dagtilbud, der er behov for. Og samtidig har vi et vedligeholdelsesefterslæb, som vi er nødt til at få rettet op på.

KL's udgangspunkt i økonomiforhandlingerne er ganske enkelt, at vi både på service og anlæg får ordentlige rammer for at levere og udvikle den nære velfærd til borgerne. Og det vil vi kæmpe hårdt for.

Kristian Wendelboe, administrerende direktør i KL

MOMENTUM – 8. MAJ 2018. 10. ÅRGANG. 9. UDGAVE
UDGIVER: KL
ANSVARSHAVENDE REDAKTØR: KRISTIAN WENDELBOE

REDAKTØR: SØREN KUDAHL
REDAKTION: JENS BAES-JØRGENSEN OG
RASMUS GIESE JAKOBSEN

MOMENTUM@KL.DK
WEIDEKAMPSGADE 10, POSTBOKS 3370, 2300 KBH. S
Gratis elektronisk abonnement kan tegnes på
WWW.KL.DK/MOMENTUM

DESIGN: KONTRAPUNKT - LAYOUT: KL'S TRYKKERI
ARTIKLER KAN CITERES MOD KILDEANGIVELSE